Raadsvoorstel

Voorstelnummer: 655436
Zaaknummer: 806806

Houten, 5 september 2023

gemeente Houten

Onderwerp:
De Polders op weg naar aardgasvrij

Beslispunten:
1. De wijk de Polders aan te wijzen als eerste pilotwijk op weg naar aardgasvrij.
2. In te stemmen met de startnotitie Polders aardgasvrij.
3. Uiterlijk twee jaar na de start van het proces, het Polderplan ter vaststelling voorleggen aan de gemeenteraad.

Samenvatting
In het kader van het nationaal klimaatakkoord dient elke gemeente uiterlijk 2050 aardgasvrij te zijn. In de Transitievisie Warmte heeft de gemeenteraad gekozen om in Houten-Zuid (buiten de Vijfwal) een startwijk te gaan selecteren. Na een verdiepend onderzoek en een participatietraject wordt voorgesteld om de Polders aan te wijzen als startwijk. Dit voorstel licht toe waarom de Polders de juiste keuze is als beoogde startwijk, welke huis- en gebouweigenaren aardgasvrij moeten worden, en hoe het proces eruit ziet na het raadsbesluit (hierbij rekening houdend met de uitslag van het uitgevoerd participatie-traject). Als de gemeenteraad instemt met de Polders als aardgasvrije startwijk, dan wordt gestart met het opstellen van een door de wijk gedragen Polderplan (= wijkuitvoeringsplan). Hoe dit Polderplan gemaakt wordt, staat in de startnotitie.

Aanleiding
In het kader van het nationaal klimaatakkoord dient elke gemeente uiterlijk 2050 aardgasvrij te zijn. De gemeenteraad heeft in de Transitievisie Warmte (TVW; 2021) beschreven hoe Houten aardgasvrij wordt. In de TVW is ervoor gekozen om in Houten-Zuid (buiten de Vijfwal), een startwijk te gaan selecteren want in Houten-zuid zijn de woningen goed geïsoleerd, en kunnen de huiseigenaren tegen de minste kosten hun woning aardgasvrij maken. Voor die selectie heeft een verdiepende verkenning in Houten-Zuid plaatsgevonden.

Uit praktisch oogpunt en om ervaring op te doen wordt de Polders voorgesteld als beoogde startwijk. De keuze van de beoogde startwijk kwam tot stand door een verdiepend onderzoek naar de financieel-ruimtelijke gevolgen voor de huiseigenaren, door een enquête en door een wijkanalyse. De gemeenteraad is in het eerste kwartaal van dit jaar via een raadsinformatiebrief (dd. 17 maart 2023, kenmerk: 788965) en een bijpraatmoment geïnformeerd over de resultaten van de zoektocht naar de beoogde startwijk en het traject richting dit voorliggende besluit.

Dit voorstel licht toe waarom de Polders de juiste keuze is als beoogde startwijk, welke huis- en gebouweigenaren aardgasvrij moeten worden, en hoe het proces eruit ziet na het raadsbesluit.

Beoogd effect
Starten van een meerjarig proces om de Polders aardgasvrij te maken. Inzicht geven in de wijze waarop dit proces zal worden ingericht.

Argumenten per beslispunt
1.1. Het participatietraject bevestigt dat de Polders kansrijk is en geeft inzicht in de zorgen, wensen en ideeën van de wijkbewoners.

In maart en april 2023 heeft een uitgebreid participatietraject in de Polders plaatsgevonden (zie ook onder Participatie). Een verslag van dit traject is bijgevoegd als bijlage 1. Tijdens dit traject is 57% van de wijk bereikt. Het participatietraject bevestigt de resultaten van het verdiepend onderzoek waarover de raad op 23 februari 2023 is bijgepraat, namelijk de Polders als aardgasvrije startwijk. Over het algemeen hebben de bewoners een positieve

grondhouding ten aanzien van het aardgasvrij maken van hun woningen. Wel stellen zij verschillende voorwaarden.

De belangrijkste is dat de woningeigenaren financiële steun verwachten om de overstap naar aardgasvrij te kunnen maken. Daarnaast willen zij meer weten over de verschillende aardgasvrije technieken, zodat zij de juiste keuze kunnen maken, en ontvangen zij het liefst een concreet voorstel (met verschillende opties) voor het vervangen van hun cv-ketel.

2.1. Met de startnotitie geeft de raad de kaders mee voor de volgende fase (het maken van een wijkuitvoeringsplan)

In de startnotitie (bijlage 2) staat beschreven wat nodig is om de volgende fase te kunnen starten voor het aardgasvrij maken van de Polders. Dat is het opstellen van het Polderplan. In termen van het nationaal klimaatakkoord is dit het wijkuitvoeringsplan voor de Polders. Hierin staan alle afspraken die nodig zijn om elke woning en elk gebouw aardgasvrij te maken. Het Polderplan wordt na uiterlijk 2 jaren ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad. Er wordt tijdens deze collegeperiode geen jaartal opgenomen in het Polderplan waarop de wijk aardgasvrij moet zijn. In het klimaatakkoord worden op basis van de eerste ervaringen acht jaar geraamd om een wijk aardgasvrij te maken. Voor de ondersteuning door de gemeente hanteren we daarom acht jaar als richtlijn. Na deze periode eindigt de wijkgerichte aanpak. Eigenaren die hun gebouw dan nog niet aardgasvrij hebben, kunnen gebruik maken van de algemene ondersteuning in Houten.

De gemeente helpt de woning- en gebouweigenaren zoveel mogelijk door een adviesbureau, een procesregisseur en een communicatiemedewerker in te zetten. De procesregisseur is spin in het web, en onderhoudt de contacten met alle stakeholders. Daarnaast wordt er een ruimte in de wijk ingericht waar de wijkbewoners op een laagdrempelige manier terecht kunnen met hun vragen, zorgen of ideeën. Om huis- en gebouweigenaren met kennis te ondersteunen, worden informatiebijeenkomsten georganiseerd over onder andere de diverse beschikbare duurzame warmtetechnieken, over de financieringsmogelijkheden, of over de resultaten van een onderzoek naar de mogelijkheden voor een warmtenet. Indien de gemeenteraad hiermee instemt, worden de kosten voor deze middelen betaald uit de extra gelden van het rijk die de gemeente ontvangt voor de uitvoering van het klimaatakkoord.

<u>Projectorganisatie aangestuurd door de stuurgroep Polderplan</u>
Om ervoor te zorgen dat over een aantal jaren de woningen (bloksgewijs) van het aardgasnet worden gehaald, wordt de stuurgroep ‘Polderplan’ in het leven geroepen waarin alle gebouweigenaren en Stedin deelnemen (zie figuur 4 in startnotitie). Het betreft bestuurders van Woonin, het schoolbestuur en de Verenigingen van Eigenaars (VVE), en een afvaardiging van de particuliere grondgebonden huiseigenaren. Dit plaatje wordt overigens na het raadsbesluit door de procesregisseur en het ingehuurd bureau eventueel aangepast op basis van hun inzicht en ervaringen.

De wethouder duurzaamheid ‘vertegenwoordigt’ de gemeente in de stuurgroep. Besluitvorming over de gemeentelijke inzet loopt op hoofdlijnen via collegebesluiten. Uit praktisch oogpunt treedt de wethouder tijdens de eerste vergadering op als voorzitter van de stuurgroep. De procesregisseur is de secretaris van de stuurgroep en bereidt de vergaderingen voor. Deze worden afgestemd met de programmamanager duurzaamheid. Onderwerpen met betrekking tot het gemeentelijk vastgoed in de Polders, worden via de werkgroep Polderplan door de procesregisseur en de programmamanager duurzaamheid voorbesproken met de wethouder vastgoed en daarna afgestemd met de wethouder duurzaamheid.

Op ad hoc basis nemen stakeholders zoals de provincie of het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden deel. Tijdens de eerste stuurgroepvergadering wordt een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de gemeente, Stedin en de woning- en gebouweigenaren. De stuurgroep bespreekt ontwikkelingen die van invloed zijn op het aardgasvrij maken van de Polders (bijvoorbeeld wetgeving) en de voortgang van de aanpakken voor de VVE’s, voor de koplopers van de grondgebonden huiseigenaren en die van de overige grondgebonden huiseigenaren, de aanpak voor de school, en de aanpak voor de gemeentelijke gebouwen. Alleen acties die nodig zijn voor gezamenlijke knelpunten

of het realiseren van koppelkansen (zoals bijvoorbeeld een duurzame warmtevoorziening voor de gemeentelijke gebouwen, de school en de VVE) worden besproken.

3.1. Door vaststelling van het Polderplan zijn de afspraken van de gemeente in dit plan bestendigd

Door de vaststelling van het Polderplan hebben de andere partijen de garantie dat de gemeente haar gemaakte afspraken nakomt. Ook de andere partijen zoals Woonin of de VVE's dienen het Polderplan te laten vaststellen door hun bestuur.

Kanttekeningen

2.1. Er wordt geen gemeentelijke subsidie- of leningsregeling opgezet voor inwoners in de Polders.

De woningeigenaren hebben tijdens het participatietraject aangegeven dat zij financiële steun nodig hebben. Er zijn verschillende nationale regelingen waar woningeigenaren gebruik van kunnen maken (denk aan het Warmtefonds en de Investeringssubsidie Duurzame Energie). De primaire verantwoordelijkheid voor aanpassingen aan de woning ligt bij de woningeigenaar. De gemeente kan deze woningeigenaar wel ondersteunen. Zo zal de gemeente alle financiële regelingen inzichtelijk maken en mogelijk de toegang tot deze regelingen vergemakkelijken.

Het is niet mogelijk om de budgetten van het rijk in te zetten voor investeringen. Er is dus geen extra geld voor het optuigen van een financieel arrangement voor de particuliere huiseigenaren zoals een gemeentelijke duurzaamheidslening. Als tijdens het opstellen van het Polderplan blijkt dat een financiële prikkel cruciaal is voor particuliere huiseigenaren om hun woning aardgasvrij te maken, zal hierover met financiële instellingen moeten worden gesproken zoals de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), de lokale Rabobank en Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

2.2. De status van de startnotitie is een document op hoofdlijnen.

Er zijn nog veel zaken die niet bekend zijn. Denk hierbij aan het beste alternatief voor elke woning, of welke financiële arrangementen er zijn. Deze zaken worden pas duidelijk tijdens de gesprekken met de diverse doelgroepen. De startnotitie geeft zo goed als mogelijk een beeld over hoe we in samenspraak met de diverse betrokken partijen tot een gedragen Polderplan komen. Veel van de zaken die erin staan, moeten nog verder uitgewerkt worden, zoals een energie diensten organisatie of centrum. Dergelijke uitwerkingen worden in een latere fase voor besluitvorming voorgelegd.

Participatie

Er is in maart en april 2023 een participatietraject uitgevoerd. Doel hiervan was om te achterhalen wat de reacties zijn van de wijkbewoners op de nominatie als beoogde startwijk aardgasvrij. Het participatietraject bestond uit twee bewonersavonden met grote opkomst, een keet in de buurt waarin vele gesprekken zijn gevoerd met de wijkbewoners en een digitale enquête. Meer dan 57% van de wijk is bereikt. Omdat de reacties afkomstig zijn van de diverse doelgroepen, hebben wij er vertrouwen in dat deze 57% een goed beeld geeft over het draagvlak voor het aardgasvrij maken van de woningen. Over het algemeen hebben de bewoners een positieve grondhouding ten aanzien van het aardgasvrij maken van hun woningen, maar er leven veel vragen en (praktische) zorgen. Een verslag van dit traject is als bijlage 1 bij dit raadsvoorstel gevoegd.

Tijdens de volgende fase van de wijkgerichte aanpak (= het schrijven van het Polderplan) trekken alle betrokken partijen in gezamenlijkheid op. Het Polderplan is immers een gemeenschappelijk product waar elke betrokken partij achter staat. Om dit proces open en transparant te organiseren, wordt een projectorganisatie opgetuigd die wordt aangestuurd door de stuurgroep Polderplan. In deze stuurgroep nemen naast de gemeente en Stedin, vertegenwoordigers deel van alle woning- en gebouweigenaren uit de Polders.

Financiën en formatie

De gemeenteraad heeft voor de uitvoering van de TVW, jaarlijks ongeveer € 100.000 gereserveerd voor externe kosten en 1,7 fte voor personele capaciteit. Hiermee kunnen de basistaken voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte (voor de hele gemeente) worden uitgevoerd. Voor het maken van het Polderplan is extra inzet nodig. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de ontvangen middelen voor 2023, 2024 en 2025 vanuit de Tijdelijke

regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Over de besteding van deze CDOKE-middelen ontvangt de raad een separaat voorstel. Daarin wordt voorgesteld om € 1.079.982 te besteden aan het Polderplan en de opzet van een ondersteuningsorganisatie voor particuliere woningeigenaren.

Polderplan
Voor de inzet van de procesregisseur Polderplan wordt 1,0 fte (schaal 12) geraamd en voor de extra communicatie medewerker 1,0 fte (schaal 9). Daarnaast wordt een bureau ingeschakeld dat het proces begeleidt en alle uitkomsten notuleert en voorstellen maakt voor de stuurgroep (in overleg met de procesregisseur). Nadat de stuurgroep heeft ingestemd met de voorstellen, worden deze vastgelegd in het Polderplan. De kosten hiervoor worden geraamd op €150.000. De procesregisseur, communicatieadviseur en het bureau zullen ook de beschikking moeten hebben over een communicatie-/uitvoeringsbudget. Hiervoor is €240.000 geraamd voor de komende drie jaren. Tot slot zullen onderzoeken nodig zijn om vragen van wijkbewoners te kunnen beantwoorden (bijvoorbeeld over de haalbaarheid van een kleinschalig warmtenet). Hiervoor wordt €98.000 gereserveerd.

Tijdens de uitvoering van het Polderplan kunnen de werkzaamheden van de procesregisseur en de extra communicatiemedewerker voor de Polders worden afgeschaald. Zij worden dan ingezet voor de volgende wijk(en) in Houten-Zuid die aardgasvrij worden.

Reguliere uitvoering TVW
Voor de projectleider en communicatieadviseur warmtetransitie (reeds in dienst) wordt respectievelijk 0,2 fte (= 8 uren per week) en 0,4 fte (= 16 uren per week) geraamd. Dit wordt gedekt uit de lopende begroting voor het programma duurzaamheid. Voor de inzet van de betrokken ambtenaren in de projectgroep worden de benodigde uren voor deelname aan de projectgroep gemiddeld geraamd op 16 uren per jaar. Voor team Vastgoed zijn deze uren meer omdat zij ervoor moeten zorgen dat de gemeentelijke gebouwen aardgasvrij worden. Dit zal onderdeel zijn van de totale verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed, waarover waarschijnlijk eind dit jaar een voorstel aan de raad wordt voorgelegd.

Investeringen niet mogelijk
Zoals onder kanttekening 1.1 gemeld is er geen geld voor het optuigen van een financieel arrangement voor de particuliere huiseigenaren, zoals een gemeentelijke duurzaamheidslening. Het is ook de vraag of dat nodig is boven op de landelijke regelingen, die er al zijn. Als blijkt dat een financiële prikkel cruciaal is voor particuliere huiseigenaren om hun woning aardgasvrij te maken, dan zal dit kostenneutraal voor de gemeente georganiseerd moeten worden. Hierover zal dan met financiële instellingen worden gesproken, zoals de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), de lokale Rabobank en Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn). De investering in het aardgasvrij maken van de drie gemeentelijke gebouwen moet komen uit de meerjaren onderhoudsplannen en/of het plan van aanpak verduurzaming gemeentelijk vastgoed.

In de startnotitie wordt ook ingezet op het opzetten van een ondersteuningsorganisatie voor particuliere woningeigenaren. Dit zou bijvoorbeeld het provinciale Energie Diensten Centrum kunnen zijn. De kosten hiervoor zijn nog niet bekend, maar de verwachting is dat hiervoor een financiële bijdrage nodig is. Hiervoor wordt te zijner tijd een apart raadsvoorstel aangeboden.

Communicatie
Het raadsbesluit wordt via de diverse gemeentelijke mediakanalen gecommuniceerd. In ’t Groentje wordt een artikel geplaatst over de Polders als startwijk en wat dit betekent voor de overige wijken. Daarnaast worden de wijkbewoners via de e-mailnieuwsbrief Polders Aardgasvrij uitgenodigd om deel te nemen aan het wijkpanel en gevraagd of zij koploper/ambassadeur willen worden. Met de overige gebouweigenaren (Woonin en schoolbestuur) wordt gecommuniceerd via de bestaande overlegstructuren.

Voortgang

Na het raadsbesluit over de Polders als aardgasvrije startwijk, zijn twee fasen te onderscheiden:

1. De eerste fase waarin de voorbereidende activiteiten plaatsvinden die nodig zijn voor het maken van het Polderplan (zie kopje ‘Randvoorwaarden voor het opstellen van het Polderplan’ in de startnotitie).

2. De fase waarin het Polderplan wordt opgesteld.

We denken in het eerste kwartaal van 2024 daadwerkelijk in de wijk te kunnen starten met het maken van het Polderplan.

Tijdens het opstellen van het Polderplan kan er een kans voorbijkomen, die de klantreis van een bepaalde doelgroep tot en met stap drie (financiering) verbetert. Om zo’n kans te benutten, kan het nodig zijn dat de gemeente een besluit neemt vóórdat afspraken hierover in het Polderplan kunnen worden opgenomen. Denk bijvoorbeeld aan de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen of aan het aangaan van een gemeentelijke lening bij de BNG voor de financiering van duurzaamheidsleningen voor particuliere huiseigenaren.

De insteek is integrale besluitvorming in het Polderplan. Alleen als dat nodig is, komen we tussentijds bij de raad terug. Op basis van ervaringen elders verwachten we dat de gemeenteraad uiterlijk twee jaren na de start van het proces het Polderplan vaststelt. Aan de betrokken organisaties vragen wij ook in te stemmen met het Polderplan.

Evaluatie

Kort nadat het raadsbesluit is genomen, wordt het participatietraject dat in het voorjaar 2023 is uitgevoerd en het besluitvormingsproces over de Polders als startwijk geëvalueerd.

Ongeveer één jaar na de start van het opstellen van het Polderplan, wordt de aanpak voor het opstellen van het Polderplan geëvalueerd. Doel van de evaluatie is om na te gaan of deze aanpak voldoet en zo ja, of deze aanpak kan worden gekopieerd naar een nieuwe wijk of wijken in Houten-Zuid (buiten de Vijfwal).

Er wordt gekeken naar:
1. Het betrekken van de stakeholders en daarna hun rol bij het maken van het Polderplan,
2. De ontwikkelde instrumenten (bijvoorbeeld een intentieverklaring),
3. Het functioneren van de stuurgroep ‘Polderplan’ (inclusief adviesbureau en proces-regisseur),
4. Het functioneren van het wijkpanel,
5. Het functioneren van de gemeentelijke werkgroep ‘Polderplan’.

De uitkomsten van de evaluatie worden benut voor de selectie van een nieuwe wijk of nieuwe wijken, waar het proces om te komen tot een wijkuitvoeringsplan opnieuw wordt doorlopen.

Houten, 5 september 2023

het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Houten
de secretaris, de burgemeester,

A.J. Barink G.P. Isabella

Bijlagen

1. Verslag van het participatietraject d.d. 26 juni 2023.
2. Startnotitie Polders aardgasvrij 23 augustus 2023

Verantwoordelijke portefeuillehouders college

1e PoHo: Paul van Ruitenbeek
2e PoHo:

Gewijzigd Raadsbesluit

Voorstelnummer: 655436

Onderwerp
De Polders op weg naar aardgasvrij

De raad van de gemeente Houten heeft het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 5 september 2023 gelezen en besluit:

1. De wijk de Polders aan te wijzen als eerste pilotwijk op weg naar aardgasvrij, *waarbij deelname vrijwillig is (bewoners worden dus niet gedwongen afgesloten van het aardgas).*
2. In te stemmen met de startnotitie Polders aardgasvrij.
3. Uiterlijk twee jaar na de start van het proces, het Polderplan ter vaststelling voorleggen aan de gemeenteraad.

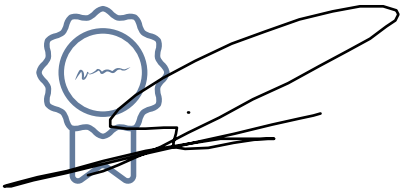
Dit is besloten in de openbare vergadering van de raad op 9 november 2023.

De raad van de gemeente Houten,
de griffier,

C.M.S. Visser

de voorzitter,

G.P. Isabella